

Protocol

Huiselijk geweld en Kindermishandeling

IB-er
Zorgcoördinator
Behandelcoördinator
Schoolpsycholoog
Contactvertrouwenspersoon
Gedragswetenschapper
Arts
GZ-psycholoog
Orthopedagoog
Aandachtfunctionaris
kindermishandeling
(School) Maatschappelijk
Werker
Teamleider / Locatiemanager
Directeur / Directielid /
Schoolbestuurder
Leerkracht
Onderwijsondersteunend
personeel

U bent

IB-er

Zorgcoördinator/Behandelcoördinator

Schoolpsycholoog/ Gedragswetenschapper/ GZ-psycholoog/ Orthopedagoog

Contactvertrouwenspersoon

Arts

Aandacht functionaris kindermishandeling

(School) Maatschappelijk Werker

Teamleider/ Locatiemanager/ Directeur/ Directielid/ Schoolbestuurder

Leerkracht

Onderwijsondersteunend personeel

Dat betekent dat u een signalerings-, bespreek- en handelings-verantwoordelijkheid hebt.

- Signalering van kindermishandeling als grondhouding:

De stappen van het handelingsprotocol gaan in op het proces vanaf het moment dat er signalen zijn. Signaleren wordt gezien als een belangrijk onderdeel van de beroepshouding van alle beroepskrachten die binnen het Speciaal Onderwijs werkzaam zijn. Zo gezien is signalering geen stap in het stappenplan, maar een grondhouding die in ieder contact met kinderen en jongeren wordt verondersteld. De stappen in het handelingsprotocol wijzen u de weg als u meent dat er signalen zijn van huiselijk geweld of van kindermishandeling.

- Het communiceren en handelen bij vermoedens van kindermishandeling:

Bij uw beroepsprofiel hoort - naast signalering - ook de verantwoordelijkheid om vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld met ouders en kinderen bespreekbaar te maken. Daarnaast wordt van u verwacht dat u hulpverlening in gang zet (of laat zetten) en waar nodig bescherming. Ook maakt u met beroepskrachten binnen en buiten de organisatie afspraken over de onderlinge taakverdeling. Als IB-er of zorgcoördinator bent u verantwoordelijk voor de coördinatie van het interne teamoverleg. Als lid van de directie of het bestuur bent u verantwoordelijk voor het beleid, de (interne) organisatie en het creëren van de benodigde randvoorwaarden.

Belangrijke telefoonnummers en websites

Veilig Thuis	0800-2000
Politie	0900 -8844 of 112
Samen Veilig Midden Nederland	030-242 7800
Bureau Jeugdzorg Utrecht	030- 250 02 50
Buurtteam Utrecht	www.buurtteamsutrecht.nl

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Het herkennen van signalen van kindermishandeling bij kinderen in het Speciaal Basisonderwijs en Speciaal Onderwijs

Kinderen en jongeren in het SBO en SO hebben een verhoogd risico om slachtoffer te worden van kindermishandeling. Dit hangt samen met de aanwezigheid van meer risicofactoren bij deze groep kinderen.

Bovendien kan kindermishandeling of (het getuige zijn van) huiselijk geweld ook een oorzaak zijn van psychopathologie. Als gevolg van kindermishandeling kunnen kinderen bijvoorbeeld PTSS-klachten krijgen, angst- of dwangneuroses ontwikkelen, dissociatieve of psychotische stoornissen ontwikkelen en ook allerlei lichamelijke klachten of afwijkingen vertonen. Van belang is om bij diagnostiek en bij observatie van gedrag van kinderen - naast alle andere mogelijke oorzaken - ook te kijken of er mogelijk sprake is van een mishandelingsachtergrond.

Om bovenstaande redenen is het extra van belang dat u als professional in het SBO en SO alert bent op signalen en dat u (indien nodig) aanvullende scholing/training krijgt in het herkennen, signaleren en handelen bij vermoedens van kindermishandeling.

Wat u moet doen:

- De coördinator Huiselijk geweld en Kindermishandeling is het eerste aanspreekpunt binnen de school voor alle medewerkers die zich zorgen maken om een kind of die een vermoeden hebben van kindermishandeling of huiselijk geweld. Van u wordt gevraagd om medewerkers hierover te woord te staan en hen te ondersteunen bij het in kaart brengen van- en communiceren over de signalen/vermoedens van kindermishandeling. Op de Luc Stevensschool is dit de schoolmaatschappelijk werker met als sparringpartner de orthopedagoog.
- Naast dat u aanspreekpunt bent voor medewerkers, kan het uiteraard ook zo zijn dat elke medewerker tijdens uw eigen contact met kinderen (of ouders) signalen van vermoedens van kindermishandeling, seksueel misbruik, verwaarlozing of huiselijk geweld opmerkt. Maak gebruik van de signalenlijst en leg uw observaties vast op papier. Omschrijf zo feitelijk mogelijk welke signalen u zijn opgevallen, en om welke specifieke situaties het gaat waar u zorgen over heeft.
- De coördinator Huiselijk geweld en Kindermishandeling gaat samen met de leerkracht met de ouder(s)/verzorger(s) in gesprek om de zorgen te bespreken om vervolgens te beoordelen of verdere acties gewenst zijn. Mocht Buurtteam al betrokken zijn bij het gezin dan wordt als eerste actie de intensivering en informeren van het Buurtteam opgepakt. Indien er mogelijk meer acties nodig zijn zal de coördinator de casus al dan niet anoniem inbrengen bij de Commissie van Begeleiding (CvB) om nader te bepalen wat de vervolgstappen (kunnen) zijn.
- Samen met het CvB wordt een actieplan gemaakt. Wat zijn de signalen? Welke informatie hebben we nodig om te kunnen beoordelen wat er aan de hand is? Hebben we nader advies nodig, bijvoorbeeld van de Jeugdarts of Veilig Thuis? Hoe en wie gaat het gesprek aan met kind en/of ouders?
- Leg met het CvB de signalen vast, evenals (de uitkomsten van) de gesprekken die over de signalen gevoerd zijn, de stappen die gezet zijn en de besluiten die genomen zijn. Ook de gegevens die de signalen weerspreken worden vastgelegd.
- De directie is op de hoogte (of betrokken) van de signalen en het stappenplan middels het CvB..
- U legt alle gegevens over de signalen en over de stappen die zijn gezet vast in het leerling dossier.
- Betrek in het interne overleg ook de leerkracht van eventuele broertjes en zusjes en degene die het kind hiervoor in de klas heeft gehad. Een belangrijk signaal is plotselinge verandering van gedrag.
- Nadat het actieplan in gang is gezet, zorgt u ervoor dat er tijdig terugkoppeling plaatsvindt richting degene die als eerste de signalen heeft opgemerkt. Ook spreekt u met de betreffende leerkracht of andere medewerker af op welke wijze hij/zij een rol speelt in het vervolg na de signalering.
- U kunt ten alle tijde contact opnemen met het Veilig Thuis voor (telefonisch) (anoniem) advies of consult. De medewerkers van Veilig Thuis kunnen u mogelijk helpen bij het in kaart brengen of interpreteren van de signalen. Ook kunnen zij u adviseren over de te zetten stappen. Een adviesgesprek bij Veilig Thuis kan zonder de naam van het betreffende kind te noemen. U hoeft daar geen toestemming voor te hebben van kind, ouders of andere betrokkenen.
- **LET OP: Als een kind in acuut gevaar is, dan meldt u direct bij Veilig Thuis!**

Aandachtspunten bij stap 1 Signaleren:

- Vaak gaan vermoedens van kindermishandeling gepaard met een 'niet-pluis' gevoel. Erken dit gevoel en benoem dit ook richting leerkrachten en andere medewerkers binnen de school die signalen kunnen hebben van kindermishandeling of huiselijk geweld. Onderbouw het 'niet-pluis' gevoel met feitelijk waargenomen gedrag van het kind of andere concrete observaties.
- Houdt daarbij rekening met het feit dat signalen niet altijd op kindermishandeling hoeven te wijzen. Een kind kan blauwe plekken hebben als gevolg van een ziekte of een kind kan gedrag vertonen dat het gevolg is van iets anders dan kindermishandeling. Voorzichtigheid is geboden en met name collegiale consultatie kan verhelderend werken.
- Medewerkers in het Speciaal (Basis)Onderwijs kunnen te maken krijgen met normvervaging. Omdat zij dagelijks te maken hebben met kinderen die allerlei problemen, stoornissen of beperkingen hebben, is het soms lastig om een heldere norm te blijven hanteren over wat wel en wat niet acceptabel is, of in welke gevallen de veiligheid en ontwikkeling van het kind in het geding is.

Stap 2: Collegiale consultatie en raadplegen van Veilig Thuis

Wat u moet doen:

- Als coördinator Kindermishandeling en Huiselijk geweld bent u het eerste aanspreekpunt binnen de school voor alle medewerkers die zich zorgen maken om een kind of die een vermoeden hebben van kindermishandeling of huiselijk geweld. U zorgt ervoor dat er een veilige sfeer is waarbinnen collega's u kunnen consulteren bij vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld.
- U neemt een signaal serieus, redeneert het niet weg, en u bent zich bewust van eigen emoties. Emoties als angst, boosheid of ongeloof worden op een professionele manier besproken en geanalyseerd in een gesprek met een medewerker/ collega die bij u aanklopt.
- De vraag die centraal staat in uw overleg met collega('s) is: "is er hier sprake van een ernstig opvoedingsprobleem of kindermishandeling of is er mogelijk een ander probleem of misschien wel helemaal geen probleem?". Het gesprek dwingt u en uw collega's om de eigen gedachten te ordenen, om de argumenten te toetsen aan een andere mening. Bij twijfels over signalen of over te zetten stappen aarzelt u niet om Veilig Thuis te bellen voor collegiaal advies.
- Medewerkers in het Speciaal (Basis)Onderwijs kunnen te maken krijgen met normvervaging. Houd uzelf scherp door bij twijfel over uw eigen inschattingsvermogen en interpretatie (normering) van signalen altijd te overleggen met een ter zake kundige collega. Wees ook alert op normvervaging binnen het interne zorgteam: zorg dat dit een punt van aandacht en onderling gesprek blijft.
- De IB'er / zorgcoördinator is verantwoordelijk voor de coördinatie van het interne zorgteam. Tijdens een CvB worden de zorgen/ vermoedens ingebracht om vervolgens gezamenlijk een stappenplan vast te stellen en taken te verdelen.
- U bent er verantwoordelijk voor dat de afspraken uit het stappenplan worden nagekomen en dat er daadwerkelijk actie ondernomen wordt.
- U kunt ten alle tijde kan Veilig Thuis om advies of consult vragen. Daarbij hoeven namen van kind en of ouders niet genoemd te worden.
- **LET OP: Als een kind in acuut gevaar is, dan meldt u direct bij Veilig Thuis!**

Aandachtspunten bij stap 2 Collegiale Consultatie:

- In dit protocol is de coördinator Huiselijk geweld en Kindermishandeling de centrale persoon wat betreft vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld. De coördinator is verantwoordelijk voor het uitzoeken van vermoedens van kindermishandeling, het in gang (laten) zetten van hulp en waar nodig bescherming.

Stap 3: Gesprek met het kind en/of de ouder(s)

Wat u moet doen:

- Na overleg tussen de coördinator met de betreffende leerkracht, of na overleg met collega's in het interne zorgteam, kan besloten worden dat er eerst een gesprek plaatsvindt met het betreffende kind en/of de ouders van het kind.
- In sommige situaties is het wenselijk dat de leerkracht dit gesprek met het kind aan gaat. Soms zal het de voorkeur hebben dat zo'n gesprek door de IB-er, de schoolmaatschappelijk werker of de schoolarts/verpleegkundige wordt gevoerd. Of u voert het gesprek samen met één van de genoemde medewerkers. Dit laatste is het meest wenselijk.
- Ook kan het zo zijn dat u besluit om (samen met de leerkracht) direct met de ouders in gesprek te gaan over de signalen/zorgen die u met uw collega's in het zorgteam hebt besproken. Het kan ook wenselijk zijn om dit oudergesprek samen de schoolmaatschappelijk werker of de schoolarts te voeren.
- U zorgt ervoor dat u als coördinator een goede terugkoppeling geeft aan de leerkracht (en eventueel andere betrokkenen) nadat u met het kind of de ouders hebt gesproken.
- U zorgt ervoor dat een verslag van het gesprek en de afspraken die zijn gemaakt (met kind/ ouders) goed vastgelegd worden in het leerling dossier.
- Van belang is dat u van tevoren (samen met uw collega's) voor uzelf vastlegt wat het doel is van het gesprek met het kind of de ouder(s). Stel gezamenlijk vast op basis van welke (concrete) zorgen en signalen u het gesprek voert en welke insteek u kiest.

Stap 4: Wegen van het geweld of de kindermishandeling

Wat u moet doen:

- Na de eerste drie stappen beschikt u al over redelijk veel informatie: de beschrijving van de signalen die zijn vastgelegd, de uitkomsten van het gesprek met de ouders en/of het kind en het advies van deskundigen.
- Op basis van al deze informatie dient u nu een weging (inschatting) te maken, waarbij de volgende vragen leidend zijn:
 1. In hoeverre is de veiligheid van het kind in het geding?
 2. Hoe schat u de risico's in op kindermishandeling/ huiselijk geweld?
 3. Wat is uw inschatting van de aard en ernst van de problematiek?
 4. Is het nodig om een melding te doen bij het AMK?
 5. Is het nodig om andere vormen van hulpverlening in gang te zetten?
 6. In hoeverre zijn de ouders en het kind gemotiveerd om hulp te accepteren?
- Eventuele ervaringen met broertjes of zusjes dienen ook in de weging te worden meegenomen.
- Bij bovenstaande weging kan ook het Jeugd Advies Team (of Zorgbreedte Overleg) worden ingeschakeld.
- Bij twijfel kunt u ten alle tijde contact opnemen met Veilig Thuis om advies of consult te vragen. Daarbij hoeft u de naam van het kind (gezin) niet te noemen.

Aandachtspunten bij stap 4 Wegen:

- Beschikt uw organisatie of beroepsgroep over een risicotaxatie - instrument, dan wordt dit instrument bij de weging meegenomen. Risicotaxatie- instrumenten zijn bijvoorbeeld: DMO, Lirix, Care
- Het Balansmodel laat zien wat de belastende en wat de beschermende factoren zijn. Bij de weging van de ernst van de situatie kan dit als hulpmiddel worden gebruikt.

Stap 5 : Hulp organiseren of melden

Wat u moet doen:

- Op basis van de weging komt u tot een besluit: hulp organiseren of melden.

Hulp organiseren en de effecten volgen

- Als de ouder erkent dat er een probleem is en graag hulp wil ontvangen, zal de schoolmaatschappelijk werker de ouders en het kind goed moeten doorverwijzen. Dat kan in overleg met de wijkwelzijnsorganisatie; de Jeugdgezondheidszorg (schoolarts) of door rechtstreeks contact op te nemen met Bureau Jeugdzorg of een andere relevante instantie.
- Kondig aan in uw gesprek met Bureau Jeugdzorg of een andere hulpverlenende instantie dat u de ouders gaat doorverwijzen. Check na één of twee weken bij de hulpverlenende organisatie of de ouders ook daadwerkelijk hulp hebben gezocht.
- Leg de afspraken omtrent doorverwijzing naar hulpverlenende organisatie vast in het leerling dossier.
- Nadat u ervoor gezorgd heeft dat de ouders (en het kind) zijn doorverwezen naar een hulpverlenende instantie, blijft u het kind volgen.
- Wanneer u zorgen blijft houden of wanneer er zich opnieuw signalen van kindermishandeling/ huiselijk geweld voordoen, dan komt u opnieuw in actie. Kijk welke afspraken eerder zijn gemaakt en check of deze zijn nagekomen en wat de resultaten daarvan zijn geweest. Indien de zorgen/ signalen blijven: bespreek dit in het interne zorgteam en overweeg een melding bij Veilig Thuis.

Melden en de effecten volgen

- Wanneer de (reeds bestaande) hulp niet voldoende blijkt te zijn, of wanneer er alsnog een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld blijft bestaan, dan bespreekt u dit met de ouders en/of het kind. U geeft aan dat uw zorgen blijven bestaan en u kondigt aan dat u een melding gaat doen.
- U doet een melding bij Veilig Thuis. Dit kan telefonisch of schriftelijk met een meldingsformulier.
- Wanneer ouders hulp weigeren en er is een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld dan doet u een melding bij Veilig Thuis.
- Leg de gegevens over uw melding bij Veilig Thuis vast in het leerling dossier.
- Als het goed is neemt Veilig Thuis na enige tijd contact met u op om u te laten weten welke actie er door hen is genomen en welke afspraken er zijn gemaakt. Indien u geen terugkoppeling krijgt van hen krijgt kunt u ook zelf contact met hen opnemen.
- Nadat u gemeld heeft, blijft u het kind volgen.
- Wanneer u zorgen blijft houden of wanneer er zich opnieuw signalen van kindermishandeling/ huiselijk geweld voordoen, dan komt u opnieuw in actie. Neem z.s.m. contact op met Veilig Thuis en bespreek met hen dat u (nog altijd/ opnieuw) signalen opmerkt. Dit kan tot een tweede melding leiden, waarbij Veilig Thuis opnieuw de verantwoordelijkheid heeft om de zaak te onderzoeken.

Aandachtspunten bij stap 5 Hulp of Melden:

- In het protocol van de Jeugdgezondheidszorg kunt u zien wat de schoolarts / jeugdarts doet als ouders hulp willen of als zij hulp weigeren.

Wet verplichte meldcode

Sinds 2013 is de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht. Die wet houdt in dat alle organisaties die werken met kinderen en volwassenen een meldcode moeten hebben en medewerkers in staat moeten stellen daarmee te werken. Het doel van de meldcode is professionals te helpen eerder en beter te handelen als zij vermoeden dat een gezinslid thuis mishandeld, verwaarloosd of seksueel misbruikt wordt. Uit onderzoek weten we namelijk dat professionals die met een meldcode werken drie keer vaker en sneller stappen zetten dan professionals die geen meldcode gebruiken. Deze stappen leiden niet per definitie tot een melding.

Basismodel meldcode

De overheid heeft het basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling opgesteld. Sectoren en branches hebben dit voorbeeld vertaald naar hun achterban. Vervolgens maken instellingen en organisaties op hun beurt een vertaling naar hun werkpraktijk: zij beschrijven wie welke stappen zet bij een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld. Elke meldcode omvat dezelfde 5 stappen zoals opgenomen in het basismodel. Dat vergemakkelijkt de samenwerking tussen professionals en organisaties.

Meldrecht

De meldcode is nadrukkelijk geen meldplicht. Organisaties zijn verplicht een meldcode te hebben, professionals zijn verplicht te handelen volgens de stappen van de meldcode, maar het doorlopen ervan hoeft niet te leiden tot een melding.

In de Wet meldcode is wel opgenomen dat professionals het récht hebben te melden bij Veilig Thuis. Ook als gezinsleden daar geen toestemming voor geven. Het meldrecht houdt in dat professionals persoonsgegevens van volwassenen en kinderen mogen doorgeven aan Veilig Thuis, zodat zij een onderzoek naar de gezinssituatie kunnen starten. Bovendien mogen professionals informatie geven als Veilig Thuis daar vanwege het onderzoek om vraagt.

Stappenplan meldcode

Heb jij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling?

Wat moet je doen met de meldcode en vermoedens huiselijk geweld of kindermishandeling? Gebruik het meldcode stappenplan. Aan de hand van 5 stappen bepaal jij als professional of je

melding moet doen bij Veilig Thuis en of er voldoende hulp ingezet kan worden.

STAP 1: Breng signalen in kaart

Breng signalen in kaart die je zorg bevestigen of ontkrachten. Leg signalen en vervolgstappen objectief en feitelijk vast in het dossier. Voer indien nodig de kindcheck uit.

STAP 2: Overleg met een deskundige collega of Veilig Thuis

Overleg met een deskundige collega om signalen te duiden. Raadpleeg zo nodig Veilig Thuis of een forensisch arts. Neem bij eengerelateerd geweld, huwelijksdwang of vrouwenbesnijdenis direct contact op met Veilig Thuis.

STAP 3: Praat met ouders en het kind

Bespreek je zorgen zo snel mogelijk met de ouders/verzorgers van het kind en het kind zelf. Alleen als jouw veiligheid of die van het kind in gevaar kan komen door een gesprek kan hiervan worden afgezien.

STAP 4: Weeg het geweld

Maak een inschatting van de aard en de ernst van de situatie op basis van signalen, het overleg met een collega en de gesprekken met ouders en het kind. Vraag bij twijfel advies aan Veilig Thuis. Bij een reële kans op schade: melden.

STAP 5: Beslis: Is melden nodig? Is hulpverlening nodig?

Als je het kind voldoende kunt beschermen, bied of organiseer je de noodzakelijke hulp. Als de situatie acuut of structureel onveilig is, doe je een melding bij Veilig Thuis en beslis je samen welke hulp je zelf kunt organiseren.